

Revolte onder het promenadedek

Binnen het technologisch universum van **The Wooster Group**

ligt een keuze voor teksten van Eugene O'Neill niet meteen voor de hand.
Maar de grammatica van de beheersing die het New Yorkse gezelschap hanteert,
doet de ontvullende visie op revolte alle eer aan, vindt Peter De Jonge.

Met grote stelligheid herhaalt Ron Vawter 'I have to go' vanop het grote TV-scherm. Telkens weer wrijft hij glycerine in zijn ogen om zijn tranen te tonen. Verwijzend naar zijn eigen verleden – hij was beroepsmilitair toen hij toevallig het repetitielokaal van The Wooster Group binnenwaaide en er bleef – speelt Vawter het Vershinin-personage, de afscheidnemende garnizoenscommandant uit *De Drie Zusters*, in *Brace Up: Finished Story*, Elizabeth LeComptes bewerking van Tsjechovs stuk. *Brace Up: Finished story* is de ultieme versie van *Brace Up* (1991) – de eerste drie bedrijven van *De Drie Zusters* – en *Fish Story II* (1993) – het laatste bedrijf. The Wooster Group heeft Tsjechov nog meer naar zijn hand gezet. De enkel op video aanwezige Vawter is het enige duidelijk herkenbare personage en Kate Valk raffelt bij het begin een korte beschrijving van de eerste drie bedrijven af.

Wat overblijft is het vierde bedrijf: een choreografie van tekstflarden, korte verschijningen van acteurs die nooit een personage worden, luchthartige dansjes en videobeelden als traag evoluerende stillevens. Elizabeth LeCompte neemt het standpunt in van een theaterregisseur uit Mars – of, om in haar fantasie te blijven, uit Japan. Nadat hij het hem onbekende stuk *De Drie Zusters* van Tsjechov zag opvoeren door het Staatstheater van Moskou, waarbij hij enkel formele aspecten zoals timbre en ritme zinvol kon interpreteren, wil hij met zijn eigen troep datzelfde stuk ensce-

neren. En het lukt wonderwel: we zien onbestemd af- en aangeloopt, onbehaaglijke drukte, geforceerde vrolijkheid en een kleine dramatische gebeurtenis – een afscheid – die verreiker is dan ze op het eerste gezicht lijkt.

Het universum van The Wooster Group is technologisch. Theater komt bij hen niet meer tot stand door de tastbare aanwezigheid van fysieke lichamen in de Cartesiaanse lege ruimte van de scène. De ideologie van de natuurlijkheid is een gepasseerd station. Stemmen worden versterkt. De acteurs van The Wooster Group emuleren op scène noch zichzelf, noch hun personage. Zij zijn theateratleten die aantreden in een bepaalde discipline en deze perfect beheersen als een naturalisme van een hogere orde, zoals Kate Valk in *The Emperor Jones* met blackface comedy bijvoorbeeld. De ruimte waarin het theater van The Wooster Group ontstaat is heterogeen. De acteursarena, de traditionele, fysieke scène is slechts één element, geen ruimte meer maar een evenzeer geënceneerd object, in *Brace Up: Finished Story* en *The Emperor Jones* voorgesteld door een stalen kooi, haast een kiosk, en in *The Hairy Ape* door een stalen bootconstructie. Dat de technische staf opzichtig naast de kiosk zit is geen toegeving aan de eisen van de natuurlijkheid en het spelen zonder coulissen, maar een encenering van de grammatica van The Wooster Group: theater is technologie, beheersing en gelijktijdigheid van gemonteerde fysieke, sonore en elektronische universa.

Aanwezigheid is bij The Wooster Group van een andere orde dan in het reguliere theater. Acteurs hoeven niet op de fysieke scène te staan. In *The Emperor Jones* zegt Willem Dafoe zijn teksten achter de kooi in een camera; enkel zijn videobeeld is 'aanwezig' op scène en 'dialogeert' met antagonist Kate Valk. Nabijheid is geen fysieke nabijheid meer, aangezicht tot aangezicht, maar is van de orde van de nabijheid van Internet en e-mail correspondenten of van een intercontinentaal telefoongesprek. Intimiteit kan bijgevolg ook voortspuiten uit een elektronisch beeld, een close-up. Elizabeth LeCompte keert de traditionele hiërarchie tussen afbeelding en afgebeelde, afgeleide en oorsprong, om en haalt daarmee de laatste bestaansgrond van het theater anno 1996, nl. de intensiteit van interactie tussen een acteur en een publiek in dezelfde ruimte, onderuit. Bij haar is de afbeelding, het elektronische beeld, de drager van intimiteit (de huivering die we voelen in de nabijheid van het reële of het ware) veeleer dan het afgebeelde, de acteur of het lichaam.

Niet toevallig is het meest intense moment uit de voorstellingenreeks die The Wooster Group in Brussel speelde de *cérémonie des adieux* van Ron Vawter: een overleden acteur die louter aanwezig is op video. Of beduidt de ontkrachtende herhaling van zijn 'I have to go' en de bijwijlen feestelijke onbevagenheid van *Brace Up: Finished Story* dat The Wooster Group dit niet als een afscheid beschouwt?